

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

J E L E N T É S

az önkormányzatok belső kontrollrendszere kialakításának, egyes
kontrolltevékenységek és a belső ellenőrzés
működésének ellenőrzéséről
Cserépváralja

14215

2014. október

Állami Számvevőszék

Iktatószám: V-0393-061/2014.

Témaszám: 1372

Vizsgálat-azonosító szám: V064939

Az ellenőrzést felügyelte:

Dr. Benedek Mária

felügyeleti vezető

Az ellenőrzést vezette és az ellenőrzés végrehajtásáért felelős:

Bíró Zsolt

ellenőrzésvezető

A számvevőszéki jelentés összeállításában közreműködött:

Pappné dr. Szamosi Éva

számvevő főtanácsos

Az ellenőrzést végezték:

Albert Enikő

számvevő

Pappné dr. Szamosi Éva

számvevő főtanácsos

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
I. ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	9
II. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK	14
1. Az önkormányzat belső kontrollrendszerének kialakítása	14
1.1. A kontrollkörnyezet	14
1.2. A kockázatkezelési rendszer	15
1.3. A kontrolltevékenységek	16
1.4. Az információs és kommunikációs rendszer	17
1.5. A monitoring rendszer	18
2. A pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő teljesítésigazolás és érvényesítés belső kontrollok működése	18
3. A belső ellenőrzés működése	21
FÜGGELÉKEK	
1. számú Értelmező szótár	
2. számú Az értékelés módja és szempontjai	

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Törvények

Áht.	2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról (hatályos 2012. január 1-jétől)
ÁSZ tv.	2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről
Htv.	1991. évi XX. törvény a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről.
Info tv.	2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (hatályos 2012. január 1-jétől)
Kttv.	2011. évi CXCI. törvény a közszolgálati tisztviselőkről (hatályos 2012. március 1-jétől)
Ltv.	1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről
Mötv.	2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (hatályos 2012. január 1-jétől)
Mvtv.	1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről
Ötv.	1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
Számv. tv.	2000. évi C. törvény a számvitelről
Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv.	2007. évi CLII. törvény egyes vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségekről

Rendeletek

Áhsz.	4/2013. (I. 11.) Korm. rendelet az államháztartás számviteléről (hatályos 2014. január 1-jétől)
Ávr.	368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról (hatályos 2012. január 1-jétől)
Bkr.	370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről (hatályos 2012. január 1-jétől)

Szórővidítések

ÁSZ ellenőrzési nyomvonal	Állami Számvevőszék Cserépfalu-Cserépváralja-Bükkzsérc Önkormányzatok Körjegyzőségének Ellenőrzési Nyomvonala (hatályos 2008. január 1-jétől)
FEUVE szabályzat	Cserépfalu-Cserépváralja-Bükkzsérc Községek Körjegyzősége Folyamatba épített előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés rendszeréről szóló szabályzat (hatályos 2008. január 1-jétől)
gazdálkodási ügyrend	Ügyrend Cserépfalu-Cserépváralja-Bükkzsérc Községek Önkormányzatainak Körjegyzősége gazdasági szervezetének gazdálkodással összefüggő feladataira (hatályos 2007. január 1-jétől)

INTOSAI	International Organization of Supreme Audit Institutions (Legfőbb Ellenőrző Intézmények Nemzetközi Szervezete)
iratkezelési szabályzat	Cserépfalu-Cserépváralja-Bükkzsérc Önkormányzatok Körjegyzőségének Iratkezelési szabályzata (hatályos 2008. január 3-ától)
ISSAI	International Standards of Supreme Audit Institutions (Legfőbb Ellenőrző Intézmények Nemzetközi Standardjai)
Képviselő-testület	Cserépváralja Község Önkormányzatának Képviselő- testülete
Kormányhivatal körjegyző	Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Cserépfalu, Cserépváralja, Bükkzsérc községek körjegyző- je
Körjegyzőség	Cserépfalu-Cserépváralja-Bükkzsérc Községek Körjegyző- sége 2007. január 1-jétől 2013. február 28-áig
körjegyzőségi megállá- podás	Megállapodás Körjegyzőség közös fenntartására (hatá- lyos 2007. január 1-jétől)
körjegyzőségi SZMSZ	Cserépfalu-Cserépváralja-Bükkzsérc Önkormányzatok Körjegyzőségének Általános Ügyrendje (hatályos 2007. január 1-jétől)
közös önkormányzati hivatal	Cserépfalui Közös Önkormányzati Hivatal
NGM	Nemzetgazdasági Minisztérium
Önkormányzat	Cserépváralja Község Önkormányzata
Körjegyzőség pénzgaz- dálkodási szabályzata	6/2010. számú intézkedés az intézmény pénzgazdálkodá- sával kapcsolatos kötelezettségvállalás, utalványozás, érvényesítés és ellenjegyzés hatásköri rendjéről (hatályos 2010. január 1-jétől)
Önkormányzat pénz- gazdálkodási szabályza- ta	Cserépváralja Önkormányzat Szabályzat a pénzgazdál- kodással kapcsolatos kötelezettségvállalás, utalványozás, érvényesítés és ellenjegyzés hatásköri rendjéről (hatályos 2012. január 1-jétől)
polgármester Társulás	Cserépváralja Község Önkormányzatának polgármestere Mezőkövesdi Többcélú Kistérségi Társulás

JELENTÉS

az önkormányzatok belső kontrollrendszere kialakításának, egyes kontrolltevékenységek és a belső ellenőrzés működésének ellenőrzéséről

Cserépváralja

BEVEZETÉS

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Cserépváralja község állandó lakosainak száma 2012. január 1-jén 444 fő volt. Az Önkormányzat öttagú Képviselőtestületének munkáját egy állandó bizottság segítette. Az Önkormányzat társult tagként az önállóan működő és gazdálkodó Körjegyzőségen kívül más intézményt nem működtetett, többségi tulajdoni hányadú gazdasági társasággal nem rendelkezett. A polgármester a 2002. évi önkormányzati választások óta tölti be tisztségét. A körjegyző 1997. szeptember 1-jétől – 2013. március 1-jétől közös önkormányzati hivatal jegyzőjeként – látja el feladatait. A Körjegyzőség szervezeti egységekre nem tagolódott, elkülönült gazdasági szervezettel nem rendelkezett. A Körjegyzőségen foglalkoztatott köztisztviselők száma 2012. január 1-jén 11 fő volt. A Körjegyzőség 2013. február 28-ai hatállyal megszűnt. Cserépfalu, Cserépváralja, Bükkzsérc községi önkormányzatok képviselőtestületei 2013. március 1-jétől – Cserépfalu székhellyel – közös önkormányzati hivatalt alapítottak. Az Önkormányzat a 2012. évi költségvetési beszámolója szerint 126 472 ezer Ft tárgyévi bevételt ért el, valamint 125 638 ezer Ft tárgyévi kiadást teljesített. A 2012. december 31-i könyvviteli mérleg szerint 533 660 ezer Ft értékű eszközvagyonnal rendelkezett, a rövid lejáratú kötelezettségállománya 10 589 ezer Ft, hosszú lejáratú kötelezettségállománya 400 ezer Ft volt.

A demokratikus társadalmakban alapvető igény, hogy a közpénzeket, a közvagyonot használók tevékenységükről elszámoljanak, ahhoz egyértelmű és érvényesíthető felelősségi szabályok társuljanak. Ennek a jogos igénynek az érvényesítéséhez meg kell teremteni azokat a folyamatokat, rendszereket, amelyek nélkülözhetetlenek az elszámoltatáshoz. Az elszámoltatás eredményes működtetéséhez szükség van a megfelelő információs, kontroll, értékelési és beszámolási rendszerek kialakítására.

Magyarországon az uniós csatlakozási tárgyalások idejére nyúlnak vissza a belső kontrollrendszer szabályozásának gyökerei. Az uniós elvárásoknak megfelelő új terminológia szerinti államháztartási belső pénzügyi ellenőrzési (ÁBPE) rendszer területén a jogharmonizáció 2003-ban teljes körűen megvalósult, míg az önkormányzati alrendszerre vonatkozó, Ötv.-ben megjelenített speciális szabályozás 2005-ben lépett hatályba. Az államháztartási belső kontrollrendszer koncepciója 2009-ben továbbfejlődött. A változások irányát mutat-

ja, hogy a költségvetési szervek belső kontrollrendszere már magában foglalja a korszerű, felelős szervezethez tartozó elemeket (kontrollkörnyezet, kockázatkezelés, kontrolltevékenység, információ és kommunikáció, monitoring) is. E kontrollrendszer szabályozása háromszintű, a törvényi előírásokat az Áht. és a Möt., a rendeleti szintű szabályozást az Ávr. és a Bkr. tartalmazza, amelyeket útmutatói szinten az NGM által kiadott standardok és kézikönyvek támogatnak.

A belső kontrollrendszer azt a célt szolgálja, hogy a költségvetési szervek működésük és gazdálkodásuk során a tevékenységeket szabályszerűen, gazdaságosan, hatékonyan és eredményesen hajtsák végre, teljesítsék elszámolási kötelezettségeiket és megvédjék az erőforrásokat a veszteségektől, a károktól és a nem rendeltetésszerű használatától. A belső kontrollrendszer magában foglalja mindazon szabályokat, eljárásokat, gyakorlati módszereket és szervezeti struktúrákat, kockázatkezelési technikákat, kontrolltevékenységeket, amelyek segítséget nyújtanak a szervezetnek céljai eléréséhez.

Az ÁSZ középtávú stratégiájában hangsúlyos szerepet szánt annak, hogy szilárd szakmai alapon álló, értékteremtő ellenőrzéseivel előmozdítsa a közpénzügyek átláthatóságát, rendezettségét. A számvevőszéki ellenőrzés nemzetközi alapelvei is rögzítik, hogy a megfelelő belső kontrollrendszer minimálisra csökkenti a hibák és szabálytalanságok kockázatát.

Az ellenőrzés célja annak megállapítása volt, hogy a belső kontrollrendszer elemeinek kialakítása, a pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő teljesítésgazolás és érvényesítés, és a belső ellenőrzés szabályos működése biztosította-e az Önkormányzatnál a közpénzfelhasználás szabályosságát, hozzájárult-e az értéket teremtő rend követelményének érvényesüléséhez.

Ennek keretében értékeltük, hogy:

- a jogszabályi előírásoknak megfelelően alakították-e ki a belső kontrollrendszer elemeit;
- a gazdálkodás folyamatában kulcsszerepet betöltő teljesítésgazolás és érvényesítés kontrolltevékenységeit megfelelően működtették-e;
- biztosították-e a belső ellenőrzés szabályos működését;
- amennyiben az ÁSZ tett javaslatot a 2008–2011. évek közötti ellenőrzése kapcsán az Önkormányzatnak, intézkedtek-e azok végrehajtására.

Az ellenőrzés várható hasznosulását négy szinten tervezzük. A törvényalkotás számára összegzett tapasztalatok állnak rendelkezésre a belső kontrollrendszer önkormányzati területen való kialakításáról, működéséről és hatásairól, a belső ellenőrzés működéséről. Ennek alapján következtetést lehet levonni arról, hogy a belső kontrollrendszer kialakítására és működtetésére vonatkozó – jelenlegi, differenciálás nélküli – jogszabályi előírások reális követelményeket támasztanak-e az eltérő adottságú települési önkormányzatok esetében, illetve indokolt-e esetleges jogszabályi módosítás kezdeményezése. Az ellenőrzött számára visszajelzést ad a belső kontrollrendszer kialakításában és működésében fellépő hiányosságokról, javaslataival hozzájárul azok kikü-

szöböléséhez, amely csökkentheti a későbbi ellenőrzések gyakoriságát. Az ellenőrzés megállapításait és javaslatait más szervezetek is hasznosíthatják a rendezett gazdálkodási keretek kialakításához. A társadalom számára jelzi, hogy közpénz nem maradhat ellenőrizetlenül, az ÁSZ értékteremtő rend kialakításához és megőrzéséhez hozzájáruló tevékenysége pozitív hatással lesz a szervezetről kialakított összkép formálásában. A szervezeten belül lehetőség nyílik arra, hogy a megállapítások szintetizálásával az ÁSZ a hozzáadott értéket teremtő elemző tevékenységét és tanácsadó szerepét is erősítse.

Az önkormányzatok belső kontrollrendszere kialakításának, egyes kontrolltevékenységek és a belső ellenőrzés működésének ellenőrzéséről szóló jelentés I. fejezetének összegző része az ellenőrzés céljára ad rövid, szintetizáló összefoglalót, és tartalmazza a következtetéseket a II. fejezet részletes megállapításain alapulóan. A jelentés intézkedést igénylő megállapításait és javaslatait az ellenőrzés során feltárt, a jelentés II. fejezetében rögzített részletes megállapítások alapozzák meg.

Az ellenőrzés típusa: szabályszerűségi ellenőrzés.

Az ellenőrzött időszak: a belső kontrollrendszer kialakításának megfelelősége esetében a 2012. évre, a pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő teljesítésigazolás és érvényesítés belső kontrollok működésének megfelelőségét és a belső ellenőrzés szabályszerű működését a 2012. január 1. és december 31-e közötti időszak eseményeit figyelembe véve értékeltük, míg az ÁSZ javaslatainak utóellenőrzése a 2008-2011. években végzett ellenőrzések nyilvánosságra hozott jelentéseiben tett javaslatok áttekintésére terjedt ki.

Az ellenőrzött szervezet: az Önkormányzat.

Az ellenőrzés jogszabályi alapját az ÁSZ tv. 1. § (3) bekezdése, az 5. § (2) és (6) bekezdése, valamint az Áht. 61. § (2) bekezdésének előírásai képezik.

Az ellenőrzés szakmai módszertana az ÁSZ hivatalos honlapján (www.asz.hu) közzétett szakmai szabályokon alapult, amely az INTOSAI által kiadott ISSAI figyelembevételével készült.

Az ellenőrzés lefolytatásához az Önkormányzat a kimutatások és a tanúsítvány elektronikus kitöltésével, valamint az ÁSZ által kért dokumentumok elektronikus megküldésével szolgáltatott adatokat. Az így rendelkezésre bocsátott adatok, információk kontrollja és a munkalapok kitöltése a helyszíni ellenőrzés keretében történt. A jelentésben használt fogalmak magyarázatát az 1. számú függelék, az ellenőrzés egyes területeinek értékelésénél alkalmazott egységes minősítési szempontokat a 2. számú függelék tartalmazza.

A belső kontrollrendszer kialakításának ellenőrzése során értékeltük a kontrollkörnyezet, a kockázatkezelési rendszer, a kontrolltevékenységek, az információs és kommunikációs rendszer, valamint a monitoring rendszer szabályozottságának megfelelőségét. A pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő teljesítésigazolás és érvényesítés kontrollok működése megfelelőségének minősítéséhez az állományba nem tartozók megbízási díjai, a külső szolgáltatók által végzett karbantartási, kisjavítási munkák, az egyéb üzemeltetési és fenntartási

szolgáltatások, a rendszeres szociális segélyek, valamint az államháztartáson kívülre teljesített működési és felhalmozási célú pénzeszközátadások közül kockázatelemzéssel választottuk ki az ellenőrzött kiadási jogcímekeket. Az egyszerű véletlen mintavétellel kiválasztott tételek ellenőrzését többlépcsős megfeleléségi tesztek útján addig végeztük, amíg elegendő és megfelelő bizonyítékot szereztünk a vizsgált folyamatok kulcskontrolljai működésének megfelelő vagy nem megfelelő voltáról. Értékeljük az Önkormányzatnál a belső ellenőrzés működésének szabályosságát. A 2008–2011. közötti időszakban kettő ÁSZ ellenőrzés érintette az Önkormányzatot, egy esetben ellenőrzöttként (a 0927 számú számvévesztési jelentés a helyi önkormányzatok gazdálkodási rendszerének 2008. évi ellenőrzéséről), egy esetben pedig adatszolgáltatóként (a 1107 számú számvévesztési jelentés a természeti katasztrófák megelőzésére, elhárítására, következményeinek felszámolására kialakított rendszerek ellenőrzéséről). A nyilvánosságra hozott jelentések az Önkormányzat számára konkrét feladatot nem határoztak meg, javaslatot nem tettek, ezért utóellenőrzésre nem került sor.

Az ÁSZ tv. 29. § (1) bekezdése szerint a jelentéstervezetet megküldtük a polgármester részére, aki az ÁSZ tv. 29. § (2) bekezdésében foglalt észrevételezési joggal nem élt, a jelentéstervezetre észrevételt nem tett.

I. ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A belső kontrollrendszeren belül 2012-ben a kontrollkörnyezet, a kockázatkezelési rendszer, a kontrolltevékenységek, az információs és kommunikációs rendszer, valamint a monitoring rendszer kialakítását külön-külön és együttesen is értékeltük. A **belső kontrollrendszer kialakítása** az összesített értékelés alapján **nem felelt meg** a jogszabályi előírásoknak.

A belső kontrollrendszer egyes területei kialakításának minősítése a következő:

Kontrollterület	Minősítés
Kontrollkörnyezet	nem megfelelő
Kockázatkezelési rendszer	nem megfelelő
Kontrolltevékenységek	részben megfelelő
Információs és kommunikációs rendszer	nem megfelelő
Monitoring rendszer	nem megfelelő

Részben megfelelőnek értékeltük a kontrolltevékenységek kialakítását, mivel a megállapított szabályozásbeli hiányosságok nem veszélyeztették e kontrollterületen a szabályszerű működést.

Nem megfelelőnek értékeltük a kontrollkörnyezet, a kockázatkezelési rendszer, az információs és kommunikációs rendszer, valamint a monitoring rendszer kialakítását, mivel az ellenőrzésünk során megállapított szabályozásbeli hiányosságok magukban hordozzák a szabálytalan működés, valamint a korrupció kockázatát.

A 2012. évben az állományba nem tartozók megbízási díjaival, valamint a külső szolgáltatók által végzett karbantartási, kisjavítási munkákkal kapcsolatos kifizetések során a pénzügyi folyamatokban **kulcsszerepet betöltő** teljesítésigazolás és érvényesítés **belső kontrollok működése gyenge volt**. A két kulcskontroll együttes működését gyengének értékeltük, mivel azok nem biztosították a hibák megelőzését, feltárását.

A számvevőszéki ellenőrzés az ellenőrzött kifizetésekkel összefüggésben a rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján kár bekövetkezére utaló adatot, ténytet nem állapított meg, azonban a gazdálkodásban kulcsszerepet betöltő kontrollok működésében feltárt hiányosságok miatt fennáll a hibák bekövetkezésének kockázata. A nem megfelelően működtetett belső kontrollok korrupciós kockázatot hordoznak.

Az Önkormányzat a belső ellenőrzési feladatokat a Társulás útján látta el. A 2012. évben a **belső ellenőrzés működése nem felelt meg** a jogszabályi előírásoknak, mivel a számvevőszéki ellenőrzés által megállapított szabályozási és működési hiányosságok számossága magában hordozza a szabálytalan önkormányzati gazdálkodás és feladatellátás kockázatát.

Az ÁSZ tv. 33. § (1) bekezdésében foglaltak értelmében az ellenőrzött szervezet vezetője köteles a jelentésben foglalt megállapításokhoz kapcsolódó intézkedési tervet összeállítani, és azt a jelentés kézhezvételétől számított 30 napon belül az ÁSZ részére megküldeni. Amennyiben az intézkedési tervet határidőre nem küldi meg a szervezet, vagy az ÁSZ tv. 33. § (2) bekezdésében foglalt póthatáridő elteltével megküldött intézkedési terv továbbra sem elfogadható, az ÁSZ elnöke a hivatkozott törvény 33. § (3) bekezdés a)–b) pontjaiban foglaltakat érvényesítheti.

a polgármesternek

1. A Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv.-ben előírtakat figyelmen kívül hagyva, a körjegyző a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségének nem tett eleget. Az őrzésért felelős, egyéb munkáltatói jogkört gyakorló cserépfalui polgármester – a Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv.-ben foglaltak ellenére – nem tájékoztatta a körjegyzőt a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettség fennállásáról és esedékességének időpontjáról az esedékességet legalább 30 nappal megelőzően, továbbá írásban nem szólította fel arra, hogy vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségét a felszólítás kézhezvételétől számított nyolc napon belül teljesítse.

Javaslat:

Kezdeményezze az egyéb munkáltatói jogokat gyakorló Cserépfalu Község Önkormányzata polgármesterénél, hogy a Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv.-ben foglaltakat figyelembe véve, a jegyző soron kívül tegyen vagyonnyilatkozatot.

2. A számvevőszéki ellenőrzés megállapításai alapján az Önkormányzatnál a belső kontrollrendszer kialakítása összefoglalóan értékelve nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak. A kulcskontrollok működése gyenge volt, a belső ellenőrzés működése nem felelt meg a jogszabályi előírásoknak. A megállapított szabályozásbeli és működésbeli hiányosságok magukban hordozzák a szabálytalan működés kockázatát.

Javaslat:

Intézkedjen a belső kontrollrendszer működésére vonatkozó jogszabályi rendelkezések be nem tartása, valamint a teljesítésigazolás, illetve az érvényesítés kontrollokkal összefüggésben feltárt hiányosságok és szabálytalanságok tekintetében a munkajogi felelősség kivizsgálására irányuló eljárás megindítása iránt, és ennek eredményének ismeretében a szükséges intézkedéseket tegye meg.

a jegyzőnek (Cserépváralja Község Önkormányzata vonatkozásában)

1. a kontrollkörnyezettel kapcsolatban:

A körjegyzőségi SZMSZ nem felelt meg az Ávr.-ben előírt tartalmi követelményeknek. A körjegyző nem aktualizálta a Számv. tv.-ben, illetve a Bkr.-ben előírtak ellenére a számlarendet és a Körjegyzőség ellenőrzési nyomvonalát. Az Mvtv.-ben foglaltak ellenére nem határozta meg a Körjegyzőségen az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei megvalósításának módját. Az Ötv.-ben előírt feladata ellenére nem készítette elő a Kttv.-ben előírt, a köztisztviselőkkel szembeni hivatásetikai alapelvek részletes tartalmának, valamint az etikai eljárás szabályainak dokumentumát. [II. Részletes megállapítások, 1.1. A kontrollkörnyezet 5., 7., 10., 30., 32., 41. és 47. sorszámú megállapítás]

Javaslat:

Intézkedjen az Áht. 69. § (2) bekezdése, a Bkr. 3. § a) pontja és 6. §-a alapján a jelentés II. Részletes megállapítások, 1.1. A kontrollkörnyezet 5., 7., 10., 30., 32., 41. és 47. megállapításaiban foglalt hibák, hiányosságok kijavításáról, megszüntetéséről az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

2. a kockázatkezelési rendszerrel kapcsolatban:

A körjegyző a Bkr.-ben foglalt előírás ellenére nem mérte fel és nem állapította meg a Körjegyzőség tevékenységében, gazdálkodásában rejlő kockázatokat, nem határozta meg az egyes kockázatokkal kapcsolatban a szükséges intézkedéseket, valamint azok teljesítése folyamatos nyomon követési módját. A Vagyonnyilatkozattételről szóló tv. előírásai ellenére a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettség tényét a körjegyzőségi SZMSZ-ben nem tüntették fel, a köztisztviselők a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségüket nem teljesítették, az őrzésért felelős nem tájékoztatta a vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett köztisztviselőket a kötelezettségük fennállásáról és az esedékesség időpontjáról, valamint nem szólította fel a kötelezetteket a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségük teljesítésére. [II. Részletes megállapítások, 1.2. A kockázatkezelési rendszer 2., 8. 10., 13. és 14. sorszámú megállapítás]

Javaslat:

Intézkedjen az Áht. 69. § (2) bekezdése, a Bkr. 3. § b) pontja és 7. §-ában foglaltak alapján a jelentés II. Részletes megállapítások, 1.2. A kockázatkezelési rendszer 2., 8. 10., 13. és 14. sorszámú megállapításaiban foglalt hibák, hiányosságok kijavításáról, megszüntetéséről az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

3. a kontrolltevékenységekkel kapcsolatban:

A körjegyző az Ávr.-ben foglalt előírásokat nem vette figyelembe az előzetes írásbeli kötelezettségvállalást nem igénylő kifizetések rendjének szabályozásánál. A körjegyző az Ávr.-ben foglaltak ellenére 2012. január 1-je és március 30-a között nem jelölt ki teljesítés igazolására jogosult személyeket az Önkormányzat kiadási előirányzataira vonatkozóan. Nem felelt meg az Ávr.-ben foglalt előírásoknak a külön írásbeli rendelkezés kötelező tartalmi elemeinek szabályozása. A körjegyző az Info tv.-ben fog-

laltak ellenére nem biztosította az adatok biztonságát és védelmét, továbbá a Bkr.-ben foglaltak ellenére belső szabályzatban nem határozta meg az információkhoz való hozzáférésre vonatkozóan a felelősségi köröket. A pénzügyi ellenjegyzésre kijelölt személyek közül három fő, az érvényesítési feladatok ellátására kijelölt személyek közül egy fő nem rendelkezett az Ávr.-ben előírt végzettséggel, pénzügyi-számviteli képesítéssel. A körjegyző a Kttv.-ben foglaltak ellenére nem szabályozta a Körjegyzőségen a köztisztviselő jogviszonya megszüntetése (megszűnése) esetére a munkakör átadása rendjét. [II. Részletes megállapítások, 1.3. A kontrolltevékenységek 8., 10., 12., 16-17., 28., 30. és 32. sorszámú megállapítás]

Javaslat:

Intézkedjen az Áht. 69. § (2) bekezdése, a Bkr. 3. § c) pontja és 8. §-a alapján a jelentés II. Részletes megállapítások, 1.3. A kontrolltevékenységek 8., 10., 12., 16-17., 28., 30. és 32. sorszámú megállapításaiban foglalt hibák, hiányosságok kijavításáról, megszüntetéséről az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

4. az információs és kommunikációs rendszerrel kapcsolatban:

A körjegyző a Bkr.-ben foglaltak ellenére nem alakított ki olyan rendszert, amely biztosítja, hogy a megfelelő információk a megfelelő időben eljuttanak az illetékes személyhez. Az Info tv.-ben és az Ávr.-ben foglaltak ellenére nem készítette el a Körjegyzőség adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatát, belső szabályzatban nem állapította meg a kötelezően közzéteendő adatok nyilvánosságra hozatalának rendjét. Az Önkormányzat elektronikus közzétételi kötelezettsége a 2012. évben nem felelt meg az Info tv.-ben foglaltaknak. A körjegyző az Ltv. előírását figyelmen kívül hagyva a Körjegyzőség iratkezelési szabályzatát nem a Magyar Nemzeti Levéltár és a Kormányhivatal egyetértésével adta ki. [II. Részletes megállapítások, 1.4. Az információs és kommunikációs rendszer 1., 5-7. és 9. sorszámú megállapítás]

Javaslat:

Intézkedjen az Áht. 69. § (2) bekezdése, a Bkr. 3. § d) pontja és 9. §-a alapján a jelentés II. Részletes megállapítások, 1.4. Az információs és kommunikációs rendszer 1., 5-7. és 9. sorszámú megállapításaiban foglalt hiányosságok megszüntetéséről az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

5. a monitoring rendszerrel kapcsolatban:

A körjegyző – a Bkr.-ben foglaltak ellenére – nem alakította ki a Körjegyzőség tevékenységének, a célok megvalósításának nyomon követését biztosító rendszerét. [II. Részletes megállapítások, 1.5. A monitoring rendszer 1. sorszámú megállapítás]

Javaslat:

Intézkedjen az Áht. 69. § (2) bekezdése, a Bkr. 3. § e) pontja és 10. §-a alapján a jelentés II. Részletes megállapítások, 1.5. A monitoring rendszer 1. sorszámú megállapításában foglalt hibák, hiányosságok kijavításáról, megszüntetéséről az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

6. a pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő kontrollokkal kapcsolatban:

A teljesítésigazolás, az érvényesítés, valamint az utalvány és a kiadási pénztárbizonylat tartalma nem felelt meg az Ávr.-ben foglaltaknak. Az Ávr.-ben előírtak ellenére kötelezettségvállalás nyilvántartást nem vezettek. [II. Részletes megállapítások, 2. A pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő teljesítésigazolás és érvényesítés belső kontrollok működése 1-3. pontban foglalt megállapítás].

Javaslat:

Intézkedjen az Ávr. 56-60. §-ában, az Áhsz. 39. § (1) bekezdésében és a 14. számú melléklet II. pontjában foglaltak alapján arról, hogy a teljesítésigazolás és az érvényesítés vonatkozásában, valamint azok ellenőrzése során a kötelezettségvállalások nyilvántartásba vételével, továbbá az utalvány és a kiadási pénztárbizonylat tartalmával kapcsolatban feltárt, a jelentés II. Részletes megállapítások, 2. A pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő teljesítésigazolás és érvényesítés belső kontrollok működése 1-3. pontjában szereplő megállapításokban foglalt hibák, hiányosságok kijavítása, megszüntetése az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően történjen meg.

7. a belső ellenőrzés működésével kapcsolatban:

A belső ellenőrzés működése a számvevőszéki ellenőrzés értékelési szempontjait figyelembe véve nem felelt meg a Bkr.-ben foglaltaknak. [II. Részletes megállapítások, 3. A belső ellenőrzés működése 3-4., 7-8., 13-14. és 27. sorszámú megállapítása]

Javaslat:

Intézkedjen az Áht. 69. § (2) bekezdése, a Bkr. 3. § e) pontja és a 10. §-a alapján a jelentés II. Részletes megállapítások, 3. A belső ellenőrzés működése 3-4., 7-8., 13-14. és 27. sorszámú megállapításaiban foglalt hibák, hiányosságok kijavításáról, megszüntetéséről az ott megjelölt jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

II. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. AZ ÖNKORMÁNYZAT BELSŐ KONTROLLRENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA

A belső kontrollrendszeren belül 2012-ben a kontrollkörnyezet, a kockázatkezelési rendszer, a kontrolltevékenységek, az információs és kommunikációs rendszer, valamint a monitoring rendszer kialakítását külön-külön és együttesen is értékeltük. A **belső kontrollrendszer kialakítása** az összesített értékelés alapján **nem felelt meg** a jogszabályi előírásoknak.

1.1. A kontrollkörnyezet

A **kontrollkörnyezet kialakítása** – a 2. számú függelékben részletezett kritériumrendszer alapján végzett értékelés szerint – a jogszabályi előírásoknak **nem felelt meg**, mert:

Sorszám ¹	Megállapítás	Megjegyzés
2.	A körjegyző – a Htv. 140. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltak ellenére – nem készítette el a gazdasági programtervezetet, ezáltal a Képviselő-testület az Ötv. 91. § (1) és (7) bekezdésében foglaltakat figyelmen kívül hagyva nem határozta meg az Önkormányzat 2011-2014. évekre vonatkozó gazdasági programját.	A gazdasági program készítésével összefüggő előírásokat 2013. január 1-jétől a Mötv. 116. § (1) és (5) bekezdése szabályozza.
5., 7., 10.	A Körjegyzőség rendelkezett a 2012. évben az Áht. 10. § (5) bekezdésében előírt körjegyzőségi SZMSZ-szel, azonban 2010. január 1-jét követően a körjegyző nem vizsgálta felül és nem aktualizálta. A körjegyző a körjegyzőségi SZMSZ-ben – az Ávr. 13. § (1) bekezdés c) és g) pontjaiban foglaltak ellenére – nem rögzítette az ellátandó, és a szakfeladatrend szerint szakfeladat számmal és megnevezéssel besorolt alaptevékenységek, valamint az alaptevékenységet szabályozó jogszabályok megjelölését, a szervezeti és működési szabályzatban nevesített munkakörökhöz tartozó feladat- és hatásköröket, a hatáskörök gyakorlásának módját, a helyettesítés rendjét, az ezekhez kapcsolódó felelősségi szabályokat.	2014. január 1-jétől az Ávr. 13. § (1) bekezdés c) pontjában szereplő előírás változott. A körjegyző és a köztisztviselők helyettesítési rendjét a körjegyzőségi megállapodás tartalmazta, a körjegyző helyettesítésére további előírást tartalmazott a körjegyzőségi SZMSZ is.

¹ A megállapítás számozása az Önkormányzat által az adatszolgáltatás során kitöltött kimutatások kérdéseinek sorszámával azonos.

30.	A körjegyző – a Számv. tv. 161. § (4)-(5) bekezdéseiben előírtak ellenére – a számlarendet nem aktualizálta.	A számlarendet a körjegyző 2009. január 1-jét követően nem aktualizálta.
32.	A körjegyző – az Mvtv. 2. § (3) bekezdésében foglaltak ellenére – nem határozta meg a Körjegyzőségen az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei megvalósításának módját.	
41.	A körjegyző – a Bkr. 6. § (3) bekezdésében foglaltak ellenére – nem aktualizálta az ellenőrzési nyomvonalat.	Az ellenőrzési nyomvonalat a körjegyző 2008. január 1-jét követően nem aktualizálta.
47.	A Képviselő-testület – a Kttv. 231. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – nem állapította meg a Kttv. 83. §-ában előírt, a köztisztviselőkkel szembeni hivatásetikai alapelvek részletes tartalmát, valamint az etikai eljárás szabályait, mivel a körjegyző – az Ötv. 36. § (2) bekezdés a) pontjában előírt feladata ellenére – nem készítette elő ennek dokumentumát.	Az Ötv. 36. § (2) bekezdés a) pontjában előírt feladatot 2013. január 1-jétől a Mötv. 81. § (3) bekezdés c) pontja szabályozza.

1.2. A kockázatkezelési rendszer

A **kockázatkezelési rendszer kialakítása** – a 2. számú függelékben részletezett kritériumrendszer alapján végzett értékelés szerint – a jogszabályi előírásoknak **nem felelt meg**, mert:

Sorszám	Megállapítás	Megjegyzés
2., 8., 10.	A körjegyző – a Bkr. 7. § (2) bekezdésében foglalt előírás ellenére – nem mérte fel és nem állapította meg a Körjegyzőség tevékenységében, gazdálkodásában rejlő kockázatokat, nem határozta meg az egyes kockázatokkal kapcsolatban a szükséges intézkedéseket, valamint azok teljesítésének folyamatos nyomon követési módját.	
13.	A körjegyző a Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv. 4. § a) pontjában foglaltak ellenére a vagyonnyilatkozat-tételre kötelezett köztisztviselők vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségét a körjegyzőségi SZMSZ-ben nem tüntette fel.	
14.	A Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv. 5. §-ában foglaltak ellenére a körjegyző és a nyolc fő köztisztviselő vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségének nem tett eleget. Az őrzésért felelős (az egyéb munkáltatói jogkört gyakorló	Az egyéb munkáltatói jogkör gyakorlását a körjegyzőségi megállapodás szabályozta.

cserépfalui polgármester, valamint a körjegyző) – a Vagyonnyilatkozat-tételről szóló tv. 8. § (4) bekezdésében foglaltak ellenére – nem tájékoztatta a körjegyzőt és a köztisztviselőket a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettség fennállásáról és esedékességének időpontjáról az esedékességet legalább 30 nappal megelőzően, továbbá – a 10. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – írásban nem szólította fel a kötelezetteket arra, hogy kötelezettségüket a felszólítás kézhezvételétől számított nyolc napon belül teljesítsék.

1.3. A kontrolltevékenységek

A kontrolltevékenységek kialakítása – a 2. számú függelékben részletezett kritériumrendszer alapján végzett értékelés szerint – a jogszabályi előírásoknak **részben felelt meg.**

A körjegyző a FEUVE szabályzatban előírta a folyamatba épített, előzetes, utólagos és vezetői ellenőrzést a költségvetés tervezése, a beszerzések lebonyolítása, a vagyonhasznosítási tevékenység, valamint a támogatások elszámolása vonatkozásában.

A körjegyző szabályozta a Körjegyzőség pénzgazdálkodási szabályzatában a kötelezettségvállalás pénzügyi ellenjegyzésének és a kiadások teljesítésigazolásának módját, az érvényesítés és az utalványozás rendjét. A pénzügyi ellenjegyzési, valamint az érvényesítési feladat ellátására a Körjegyzőség állományába tartozó köztisztviselőt jelölt ki.

Az iratkezelési szabályzatban a körjegyző előírta az iratok és az adatok védelmét, meghatározta az üzemeltetés és adatbiztonság feladatait és az ehhez kapcsolódó hatásköröket, továbbá a felelősségi körök meghatározásával szabályozta a dokumentumokhoz való hozzáférést.

A gazdálkodási ügyrendben szabályozták az időközi és éves beszámolók elkészítésének feladatait, meghatározták a beszámolási eljárásokhoz kapcsolódó felelősségi köröket. A beszámoló készítéséért felelős személy rendelkezett a jogszabályban előírt szakképzettséggel, és a tevékenység ellátására jogosító engedéllyel.

A kontrolltevékenységek kialakítása az értékelés szempontjából az alábbi kisebb súlyú hiányosságok miatt részben felelt meg a jogszabályi előírásoknak:

Sorszám	Megállapítás
8.	Az előzetes írásbeli kötelezettségvállalást nem igénylő kifizetések rendjének szabályozásánál nem vették figyelembe az Ávr. 57. § (1) bekezdésében és 58. § (1) bekezdésében előírtakat, mert az előzetes írásbeli kötelezettségvállalást nem igénylő kifizetések esetén a szabályozás lehetővé tette a Körjegyzőség pénzgazdálkodási szabályzatában a fedezet meglétének ellenőrzése nélküli, továbbá az Önkormányzat pénzgazdálkodási szabály-

	zatában a teljesítésigazolás és a fedezet meglétének ellenőrzése nélküli kifizetéseket.
10.	A körjegyző – az Ávr. 57. § (4) bekezdésében foglaltak ellenére – 2012. január 1-je és március 30-a között nem jelölt ki teljesítés igazolására jogosult személyeket az Önkormányzat kiadási előirányzataira vonatkozóan.
12.	A körjegyző – az Ávr. 13. § (2) bekezdés a) pontjában foglaltak ellenére – szabályozta a Körjegyzőség pénzgazdálkodási szabályzatában a külön írásbeli rendelkezés kötelező tartalmi elemeit, azonban az nem felelt meg az Ávr. 59. § (3) bekezdés h) pontjában előírtaknak, mert az érvényesítésre utaló megjelölést és az érvényesítő keltezéssel ellátott aláírásának feltüntetését nem írta elő.
16.	A körjegyző – az Info tv. 7. § (2)-(3) bekezdéseiben foglalt előírásokat figyelmen kívül hagyva – az informatikai rendszer szabályozása során nem tette meg azokat a technikai és szervezési intézkedéseket és nem alakította ki azokat az eljárási szabályokat, amelyek biztosítják az adatok biztonságát és védelmét.
17.	A körjegyző – a Bkr. 8. § (4) bekezdés b) pontjában foglaltak ellenére – belső szabályzatban nem határozta meg az információkhoz való hozzáférésre vonatkozóan a felelősségi köröket.
28.	A körjegyző által a pénzügyi ellenjegyzésre kijelölt személyek közül három fő nem rendelkezett az Ávr. 55. § (3) bekezdésében előírt végzettséggel, pénzügyi-számviteli képesítéssel.
30.	A körjegyző által az érvényesítési feladatok ellátására kijelölt személyek közül egy fő nem rendelkezett az Ávr. 55. § (3) bekezdés és 58. § (4) bekezdéseiben előírt végzettséggel, képesítéssel.
32.	A körjegyző – a Kttv. 74. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – nem szabályozta a Körjegyzőségen a köztisztviselő jogviszonya megszűntetése (megszűnése) esetére a munkakör átadása rendjét.

1.4. Az információs és kommunikációs rendszer

Az **információs és kommunikációs rendszer kialakítása** – a 2. számú függelékben részletezett kritériumrendszer alapján végzett értékelés szerint – a jogszabályi előírásoknak **nem felelt meg**, mert:

Sor-szám	Megállapítás
1.	A körjegyző – a Bkr. 3. § d) pontjában és a 9. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – nem alakított ki olyan rendszert, amely biztosítja, hogy a megfelelő információk a megfelelő időben eljuttanak az illetékes személyhez.
5.	A körjegyző – az Info tv. 24. § (3) bekezdésében foglaltak ellenére – nem készítette el a Körjegyzőség adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatát.
6.	A körjegyző – az Info tv. 35. § (3) bekezdésében és az Ávr. 13. § (2) bekezdés h) pontjában foglalt előírás ellenére – a kötelezően közzéteendő adatok nyilvánosságra hozatalának rendjét belső szabályzatban nem határozta meg.

7.	A körjegyző – az Info tv. 33. § (1) és (3) bekezdéseiben foglaltak ellenére – nem gondoskodott a Képviselő-testület hatályos rendeletei tekintetében az Önkormányzat elektronikus közzétételi kötelezettségének teljesítéséről a 2012. évben.
9.	A körjegyző – az Ltv. 10. § (1) bekezdés c) pontjának előírását figyelmen kívül hagyva – a Körjegyzőség iratkezelési szabályzatát nem a Magyar Nemzeti Levéltár és a Kormányhivatal egyetértésével adta ki.

1.5. A monitoring rendszer

A **monitoring rendszer kialakítása** – a 2. számú függelékben részletezett kritériumrendszer alapján végzett értékelés szerint – a jogszabályi előírásoknak **nem felelt meg**, mert:

Sor-szám	Megállapítás
1.	A körjegyző – a Bkr. 3. § e) pontjában és a 10. §-ában foglaltak ellenére – nem alakította ki a Körjegyzőség tevékenységének, a célok megvalósításának nyomon követését biztosító rendszerét.

A Kormányhivatal a törvényességi felügyelet körében a köztemetők és a temetkezés rendjének módosításáról szóló 4/2012. (II. 15.) számú önkormányzati rendelet 1. §-a hatályon kívül helyezésére hívta fel a Képviselő-testületet, annak törvényi rendelkezésekkel² ellentétes szabályozása miatt. A Képviselő-testület a törvényességi felhívással egyetértett és a rendeletét hatályon kívül helyezte³.

2. A PÉNZÜGYI FOLYAMATOKBAN KULCSSZEREPET BETÖLTŐ TELJESÍTÉSIGAZOLÁS ÉS ÉRVÉNYESÍTÉS BELSŐ KONTROLLOK MŰKÖDÉSE

A 2012. évben az állományba nem tartozók megbízási díjaival, a külső szolgáltatók által végzett karbantartással, kisjavítással kapcsolatos kifizetések során – összefoglalóan értékelve – a pénzügyi folyamatokban **kulcsszerepet betöltő teljesítésigazolás és érvényesítés belső kontrollok működésének megfeleltetése gyenge volt**, mert:

Kontrollok sor-száma	Megállapítás	Megjegyzés
Teljesítésigazolás		
1.	A kifizetéseket megelőzően a teljesítésigazolást – az Ávr. 57. § (3) és (4) bekezdésében foglaltak ellenére – kijelölés hiányában nem az arra jogosult személy végezte. Továbbá a teljesítésigazolás az Ávr. 57. § (1) bekezdésében és a 60. § (2) bekezdésében előír-	

² A temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi XLIII. törvény 19. § (1) bekezdésében és 22. §-ában foglaltakkal.

³ a 3/2013. (I. 30.) számú önkormányzati rendeletével

tak ellenére nem szabályszerűen történt, mert a teljesítésigazolók ellenőrizhető okmányok hiányában nem ellenőrizték a kiadás teljesítésének jogoságát, összecszerúságát, az ellenszolgáltatás teljesítését, valamint a teljesítésigazoló a teljesítésigazolást közeli hozzátartozója javára látta el.

Érvényesítés

Az érvényesítés – az Ávr. 58. § (3) bekezdésében előírtak ellenére – nem szabályszerűen történt, mert az érvényesített okmány az érvényesítés keltezését nem tartalmazta.

2. Az érvényesítő – az Ávr. 58. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – a kifizetéseket megelőzően nem tudta ellenőrizni a fedezet meglétét, mert a kötelezettségvállalásokat – az Ávr. 56. § (1) bekezdése előírása ellenére – nem vették nyilvántartásba, 2012-ben a kötelezettségvállalásokról nyilvántartást nem vezettek.

Az Ávr. 56. § (1) bekezdés 2014. január 1-jétől módosult, a kötelezettségvállalások nyilvántartására vonatkozó előírásokat az Áhsz. 39. § (1) bekezdés és a 14. számú melléklet II. pontja tartalmazza.

Az érvényesítő – az Ávr. 58. § (2) bekezdésében előírtak ellenére – nem jelezte az utalványozónak, hogy a megelőző ügymenetben a teljesítésigazolást kijelölés hiányában nem az arra jogosult személy végezte és nem szabályszerűen történt, valamint azt, hogy a kötelezettségvállalásokról nyilvántartást nem vezettek.

A kulcskontrollok ellenőrzése során feltárt egyéb hiányosság

3. Az utalványokon és a kiadási pénztárbizonylatokon nem tüntették fel – az Ávr. 59. § (3) bekezdés f) pontjában előírtakat figyelmen kívül hagyva – a kötelezettségvállalás nyilvántartási számát.

A 2012. évben **az állományba nem tartozók megbízási díjainak kifizetése során** a teljesítésigazolás és érvényesítés **kulcskontrollok működésének megfelelősége gyenge volt**, mert:

- a teljesítésigazoló a karbantartással kapcsolatos megbízási díj kifizetését megelőzően – az Ávr. 57. § (1) bekezdésében előírtak ellenére – ellenőrizhető okmány (a feladat elvégzését igazoló dokumentum) hiányában nem ellenőrizte az Önkormányzat kiadási előirányzata terhére kötött megbízási szerződésben foglaltak teljesítését;
- a teljesítésigazoló a temetési szertartásokkal kapcsolatos megbízási díj kifizetését megelőzően ellenőrzési feladatát szabálytalanul végezte, mert a teljesítésigazolást – az Ávr. 60. § (2) bekezdésében előírtak ellenére – közeli hozzátartozója javára látta el, továbbá – az Ávr. 57. § (1) bekezdésében foglaltakat figyelmen kívül hagyva – ellenőrizhető okmány hiányában nem ellenőrizte az összecszerúságot;
- az érvényesítő nem az Ávr. 58. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően végezte ellenőrzési feladatát, mert a karbantartási feladatra – az Önkor-

mányzat kiadási előirányzata terhére – kötött megbízási szerződéssel kapcsolatos kifizetést megelőzően az érvényesített okmány az érvényesítés keltezését nem tartalmazta;

- az érvényesítő a karbantartással kapcsolatos megbízási díj kifizetését megelőzően – az Ávr. 58. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – a fedezetet nem tudta ellenőrizni, mert a kötelezettségvállalást – az Ávr. 56. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – nem vették nyilvántartásba, 2012-ben a kötelezettségvállalásokról nyilvántartást nem vezettek;
- az érvényesítő – az Ávr. 58. § (2) bekezdésében foglaltak ellenére – nem jelezte az utalványozónak, hogy a megelőző ügymenetben a teljesítésigazolás nem szabályszerűen történt, valamint azt, hogy a kötelezettségvállalásokról nyilvántartást nem vezettek.

Az utalványokon és a kiadási pénztárbizonylatokon nem tüntették fel – az Ávr. 59. § (3) bekezdés f) pontjában előírtak ellenére – a kötelezettségvállalás nyilvántartási számát.

A 2012. évben **a külső szolgáltatók által teljesített karbantartási, kiskivítási munkákra történő kifizetések során** a teljesítésigazolás és az érvényesítés **kulcskontrollok működésének megfelelése gyenge volt**, mert:

- a teljesítésigazolást a gépjármű és a konvektor javításával kapcsolatos kifizetéseket⁴ megelőzően – az Ávr. 57. § (3) és (4) bekezdésében foglaltak ellenére – kijelölés hiányában jogosulatlanul végezték;
- a teljesítésigazolást a gépjárműjavítással összefüggő kifizetésnél⁵ – az Ávr. 57. § (3) és (4) bekezdésében foglaltak ellenére – jogosulatlanul végezték, mert a teljesítésigazolót a kötelezettségvállaló nem az adott kötelezettségvállaláshoz kapcsolódó teljesítésigazolásra jelölte ki;
- a teljesítésigazolók az Önkormányzat kiadási előirányzata terhére teljesített gépjárművek és konvektor javítással kapcsolatos kifizetéseket megelőzően – az Ávr. 57. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – ellenőrizhető okmányok hiányában nem ellenőrizték a kiadás teljesítésének jogosságát, összességét, az ellenszolgáltatás teljesítését;
- az érvényesítő nem az Ávr. 58. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően végezte ellenőrzési feladatát, mert a gépjárművek és konvektor javításával kapcsolatos kifizetéseket megelőzően az érvényesített okmányok az érvényesítés keltezését nem tartalmazták;
- az érvényesítő a gépjárművek és a konvektor javításával kapcsolatos kifizetéseket megelőzően – az Ávr. 58. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – a fedezetet nem tudta ellenőrizni, mert a kötelezettségvállalásokat – az Ávr. 56. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – nem vették nyilvántartásba, 2012-ben a kötelezettségvállalásokról nyilvántartást nem vezettek;

⁴ a 2012. február 22-ei és a március 29-ei kifizetések

⁵ a 2012. december 18-ai kifizetés

- az érvényesítő – az Ávr. 58. § (2) bekezdésében foglaltak ellenére – nem jelezte az utalványozónak, hogy a megelőző ügymenetben a teljesítésigazolást kijelölés hiányában nem az arra jogosult személy végezte és nem szabályszerűen történt, valamint azt, hogy a kötelezettségvállalásokról nyilvántartást nem vezettek.

Az utalványokon és a kiadási pénztárbizonylatokon nem tüntették fel – az Ávr. 59. § (3) bekezdés f) pontjában előírtak ellenére – a kötelezettségvállalás nyilvántartási számát.

A számvevőszéki ellenőrzés az ellenőrzött kifizetésekkel összefüggésben, a rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján kár bekövetkezéire utaló adatot, tényt nem állapított meg, azonban a gazdálkodásban kulcsszerepet betöltő kontrollok gyenge működése miatt fennáll a hibák bekövetkezésének kockázata.

3. A BELSŐ ELLENŐRZÉS MŰKÖDÉSE

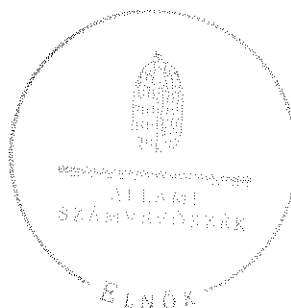
Az Önkormányzat a belső ellenőrzési feladatokat Társulás útján látta el. A **belső ellenőrzés működése** – a 2. számú függelékben részletezett kritériumrendszer alapján végzett értékelés szerint – a jogszabályi előírásoknak **nem felelt meg**, mert:

Sorszám	Megállapítás	Megjegyzés
3., 4.	Az Önkormányzat – a Bkr. 17. § (1) bekezdésében, a 22. § (1) bekezdés a) pontjában, foglaltak ellenére – nem rendelkezett jóváhagyott belső ellenőrzési kézikönyvvel.	
7.	Az Önkormányzat a Bkr. 56. § (3) bekezdés a) pontjában foglaltak ellenére stratégiai ellenőrzési tervvel nem rendelkezett.	
8.	A belső ellenőrzési vezető – a Bkr. 22. § (1) bekezdés b) pontjában és 31. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére – a 2013. évre vonatkozóan éves ellenőrzési tervet nem készített.	
13., 14.	A belső ellenőrzési vezető a 2012. évi ellenőrzési tervet – a Bkr. 31. § (5) bekezdésében foglaltak ellenére – nem a körjegyző egyetértésével módosította.	A 2012. évi ellenőrzési tervét a Társulás módosította, amelyből kapacitáshiány miatt a cserépváraljai ellenőrzést elhagyta. Az Önkormányzatnál 2012-ben belső ellenőrzés nem volt.
27.	A belső ellenőrzési vezető – a Bkr. 56. § (9) bekezdésében foglaltak ellenére – az Önkormányzat 2011. évre vonatkozó éves ellenőrzési jelentését nem készítette el.	A 2011. évi éves ellenőrzési jelentést a Társulásra elkészítették.

Az Önkormányzat az ÁSZ-tól a 2011., a 2012. és 2013. években integritás kérdőív kitöltésére nem kapott felkérést. A Körjegyzőség az ÁSZ-tól a 2011. és a 2012. évben kapott integritás kérdőív kitöltésére felkérést, amely lehetőséggel azonban nem élt.

A köztisztviselőkkel szembeni hivatásetikai alapelveket, valamint az etikai eljárás szabályait tartalmazó dokumentum hiánya, a szervezeten belüli információátadás rendje kialakításának hiányosságai, a 2013. évi ellenőrzési terv készítésének elmulasztása arra utalnak, hogy az Önkormányzatnak még fejlődést kell elérnie az integritási szemlélet érvényesítésében.

Budapest, 2014. 10. hónap 16. nap

Domokos László

elnök

Függelék: 2 db

ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR

belső ellenőrzés	Független, tárgyilagos bizonyosságot adó és tanácsadó tevékenység, amelynek célja, hogy az ellenőrzött szervezet működését fejlessze és eredményességét növelje, az ellenőrzött szervezet céljai elérése érdekében rendszerszemléletű megközelítéssel és módszeresen értékeli, illetve fejleszti az ellenőrzött szervezet irányítási és belső kontrollrendszerének hatékonyságát. (Forrás: Bkr. 2. § b) pontja)
belső kontrollrendszer	A belső kontrollrendszer a kockázatok kezelése és tárgyilagos bizonyosság megszerzése érdekében kialakított folyamatrendszer, amely azt a célt szolgálja, hogy a működés és gazdálkodás során a tevékenységeket szabályszerűen, gazdaságosan, hatékonyan, eredményesen hajtsák végre, az elszámolási kötelezettségeket teljesítsék, megvédjék az erőforrásokat a veszteségektől, károktól és nem rendeltetésszerű használatától. (Forrás: Áht. 69. § (1) bekezdése)
belső kontrollrendszer területei	A kontrollkörnyezet, a kockázatkezelési rendszer, a kontrolltevékenységek, az információs és kommunikációs rendszer, valamint a nyomon követési (monitoring) rendszer. (Forrás: Bkr. 3. §-a)
egyszerű véletlen mintavétel	Az alapsokaságból egyszerű véletlen kiválasztással képzett részsokaság. (Forrás: Az ÁSZ ellenőrzési mintavételezés támogatásához készült segédletének 4.1.1. pontja)
integritás	Az integritás elvek, értékek, cselekvések, módszerek, intézkedések konzisztenciáját jelenti: olyan magatartásmódot, amely meghatározott értékeknek felel meg. Az integritás a közszféra esetében a társadalom által elvárt nyilvánossági, átláthatósági, illetve jogi/etikai normáknak történő megfelelést jelenti. (Forrás: a http://integritas.asz.hu honlapon közzétett „A 2012. évi integritás felmérés eredményeinek összefoglalója” című dokumentum 3. oldal 1. bekezdése)
kockázat	A kockázat annak a valószínűségét jelenti, hogy egy vagy több esemény vagy intézkedés nem kívánt módon befolyásolja a rendszer működését, céljainak megvalósulását. (Forrás: Javaslatok a korrupciós kockázatok kezelésére – Kockázatkezelési és ellenőrzési módszertan 35. oldal, ÁSZ)
kockázatkezelési rendszer	Olyan irányítási eszközök és módszerek összessége, melynek elemei a szervezeti célok elérését veszélyeztető tényezők (kockázatok) azonosítása, elemzése, csoportosítása, nyomon követése, valamint szükség esetén a kockázati kitettség mérséklése. (Forrás: Bkr. 2. § m) pontja)

kontrollkörnyezet	A kontrollkörnyezet alakítja ki a szervezet belső kontrollrendszerhez való viszonyát, hozzáállását, befolyásolja az alkalmazottak belső kontrollal kapcsolatos tudatosságát, magatartását. Elemei a személyes és szakmai elkötelezettség és a vezetés, valamint az alkalmazottak által vallott erkölcsi értékek; a szakmai hozzáértés iránti elkötelezettség; a felső vezetés hozzáállása – a vezetés filozófiája és tevékenységének stílusa; a szervezeti struktúra; a humánerőforrás-politika és gazdálkodási gyakorlat.
kontrolltevékenységek	A kontrolltevékenységek azok a politikák és eljárások, amelyeket a kockázatok megoldására hoznak létre a szervezet céljainak teljesítése érdekében.
kommunikáció	Az a tevékenység, melynek során információ továbbítása válik meg. A kommunikációs folyamat résztvevői között tájékoztatás történik, mely során tényeket, ezek magyarázatát közlik. <i>„A szervezetben eredményes kommunikációnak kell áramlania lefelé, horizontálisan és felfelé, a szervezet egészében és annak valamennyi elemében.”</i>
korruptió	Azok a cselekmények, amelyek során a köz érdekében való eljárással megbízott és döntéshozatali felelősséggel felruházott személy a köz érdeke helyett önös vagy részérdekeket követve, mástól jogtalan vagy etikátlan előnyt elfogadva és őt jogtalan vagy etikátlan előnyhöz juttatva jár el, illetve amikor valaki a köz érdekében való eljárással megbízott és döntéshozatali felelősséggel felruházott személynek jogtalan vagy etikátlan előnyt nyújtva vagy felajánlva jogtalan vagy etikátlan előnyt kér. (Forrás: A Kormány korrupció megelőzési programja 2012-2014.)
kulcskontrollok	Az azonosított kockázatok mérséklése érdekében kialakított kontrollok közül azok, amelyek elégtelen működése esetén a szervezetet jelentős veszteség érheti, vagy a működésükben bekövetkező hiba/hiányosság más kontrollok eredményességét csökkenti. Ezek ellenőrzése, értékelése elegendő bizonyítékot szolgáltat adott területen a kontrollrendszer értékeléséhez. Az önkormányzatok kontrollrendszere kialakításának ellenőrzése során a pénzügyi folyamatokban kulcsszerepet betöltő belső kontrollok a teljesítésigazolás és az érvényesítés.
lényegesség	Egy információ akkor lényeges, ha hiánya vagy téves állítása befolyásolhatja ezen információkat felhasználók döntéseit, véleményét. Az ellenőrzés során a lényegesség három szempontból értelmezhető: érték, jelleg és összefüggés szerint.
megfelelőségi teszt	Az ellenőrzés során alkalmazott módszer – szekvenciális (megállásos) megfelelőségi teszt – lényege, hogy a kiválasztott minta ellenőrzését csak addig végezzük, amíg elegendő és megfelelő bizonyítékot nem szerzünk az ellenőrzött kulcskontroll (teljesítésigazolás, érvényesítés) működésének megfelelő vagy nem megfelelő voltáról.

monitoring (nyomon követési rendszer)

A monitoring a különböző szintű szervezeti célok megvalósításának folyamatát kíséri figyelemmel, melynek során a releváns eseményekről és tevékenységekről (együtt: folyamatokról) rendszeres jelleggel, strukturált, döntéstámogató információkhoz jutnak a szervezet vezetői.

utóellenőrzés

Az intézkedések nyomon követése érdekében elrendelt ellenőrzés, amelynek célja, hogy a belső ellenőrzés bizonyosságot szerezzen az elfogadott intézkedések végrehajtásáról vagy arról a tényről, hogy ha az ellenőrzött szerv, illetve az ellenőrzött szervezeti egység vezetője nem, vagy nem az elfogadott intézkedésnek megfelelően hajtja végre az intézkedéseket, továbbá meggyőződni arról, hogy a végrehajtott intézkedésekkel a megállapított kockázat ténylegesen megszűnt, vagy a kockázati tűréshatár alá csökkent. (Forrás: Bkr. 2. § s) pontja)

Az értékelés módja és szempontjai

A belső kontrollrendszer kialakítása megfelelőségének értékelése az öt területre vonatkoztatva

Megfelelő a belső kontrollrendszer kialakítása, amennyiben az öt területen (kontrollkörnyezet, kockázatkezelési rendszer, kontrolltevékenységek, információs és kommunikációs rendszer, monitoring rendszer kialakítása) összesen elért és elérhető pontok százalékban kifejezett hányadosa eléri a 81%-ot, és egyik terület sem kapott nem megfelelő értékelést.

Részben megfelelő a kontrollrendszer kialakítása, ha az önkormányzat teljesíti a meghatározott valamennyi főbb kritériumot (amelyeket – 10 kritérium – a program 5. számú melléklete tartalmazza), és az öt munkalapon összesen elért és elérhető pontok százalékban kifejezett hányadosa a 61%-ot meghaladja, és legfeljebb egy terület értékelése nem megfelelő volt.

Nem megfelelő a belső kontrollrendszer kialakítása, amennyiben az önkormányzat nem teljesíti a meghatározott bármelyik főbb kritériumot, vagy az öt munkalapon összesen elért és elérhető pontok százalékban kifejezett hányadosa 0-60% közötti, vagy egynél több terület értékelése nem megfelelő volt.

A megfelelőség minősítése a következők szerint történik:

A **minősítés** – részben automatizált – a belső kontrollrendszer kialakítására vonatkozó kérdéseket tartalmazó munkalapokon, az elérhető és az elért pontszámok alapján az alábbi képlettel, **számítógépes program segítségével történt**, melynek összefüggése:

$$\frac{\text{Elért pont}}{\text{Elérhető pont}} \times 100 = \dots\dots\%$$

A belső kontrollrendszer egyes területei kialakítása megfelelőségénél alkalmazandó minősítés:

- nem megfelelő 0-60%-ig
- részben megfelelő 61-80%-ig
- megfelelő 81% fölött.

Az ellenőrzött önkormányzat belső kontrollrendszere kialakítása megfelelőségének főbb kritériumai

Sor-szám	Kérdés:	Szempont:
A kontrollkörnyezet kialakítása (2. számú munkalap, kimutatás)		
1.	A polgármesteri hivatal ¹ rendelkezik-e alapító okirattal?	A polgármesteri hivatal alapító okirata az Áht. 8. § (4) bekezdésében előírtaknak megfelelően elkészült, tartalmazza az Ávr. 5. § (1) bekezdésében előírtakat, kiemelten a c) pont szerinti alaptevékenységeit.
2.	A polgármesteri hivatal rendelkezik-e szervezeti és működési szabályzattal?	A polgármesteri hivatal rendelkezik az Áht. 10. § (5) bekezdésben előírt - 2010. január 1-jét követően jóváhagyott vagy módosított - SZMSZ-szel. A költségvetési szerv feladatai ellátásának részletes belső rendjét és módját - törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott módon és tartalommal - szervezeti és működési szabályzata állapítja meg.
3.	Meghatározták-e a vagyongazdálkodás szabályait önkormányzati rendeletben?	Az önkormányzat a vagyongazdálkodás szabályait önkormányzati rendeletben meghatározta, és az összhangban van az Möt. 109. § (4) bekezdése, a Nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. tv. 18. § (1) bekezdése tartalmával, és a 18. § (12) bekezdésében meghatározottak szerint az 5. § (5)-(7) bekezdéseiben foglaltaknak megfelelően 2012. október 31-ig azt módosították.
4.	A polgármesteri hivatal rendelkezik-e számviteli politikával?	A polgármesteri hivatal rendelkezik az Áhsz. 8. § (3) bekezdésben előírt - 2010. január 1-jét követően hatályba helyezett vagy aktualizált - számviteli politikával. A jogszabályhely rögzíti, hogy a Számv. tv. és az e rendeletben foglaltak szerint az államháztartás szervezetének szakmai feladatai és sajátosságai figyelembevételével ki kell alakítania és írásban szabályoznia számviteli politikáját.
5.	A polgármesteri hivatal rendelkezik-e pénzkezelési szabályzattal?	A polgármesteri hivatal rendelkezik az Áhsz. 8. § (4) bekezdés d) pontjában előírt - 2010. január 1-jét követően hatályba helyezett vagy aktualizált - pénzkezelési szabályzattal. A jogszabályhely előírja, hogy a számviteli politika keretében el kell készíteni a pénzkezelési szabályzatot.
6.	A polgármesteri hivatal rendelkezik-e leltározási és leltárkészítési szabályzattal?	A polgármesteri hivatal rendelkezik az Áhsz. 8. § (4) bekezdés a) pontjában előírt - 2008. január 1-jét követően hatályba helyezett vagy aktualizált - eszközök és források leltározási és leltárkészítési szabályzatával.

¹ Polgármesteri hivatal alatt a polgármesteri hivatalt, a főpolgármesteri hivatalt, a megyei önkormányzati hivatalt és a körjegyzőséget is érteni kell.

Sor- szám	Kérdés:	Szempont:
7.	A polgármesteri hivatal gazdasági szervezeteinek van-e ügyrendje?	A polgármesteri hivatal rendelkezik a gazdasági szervezet ügyrendjével vagy az azzal egyenértékű szabályozással (Ávr. 9. § (5) bekezdés), vagy az Ávr. 13. § (5) bekezdésében foglaltakat az SZMSZ-ben vagy más belső szabályzatban szabályozta (Áht. 10. § (5) bekezdés), és a szabályozást 2010. január 1-jét követően felülvizsgálták, aktualizálták. Elfogadható az is, ha a gazdasági feladatokat a polgármesteri hivatalon belül több szervezeti egység látja el, és azoknak önálló ügyrendjük van, illetve ha a polgármesteri hivatal nem tagolódik szervezeti egységekre, és ezért önálló gazdasági szervezettel nem rendelkezik, azonban az SZMSZ-ben vagy más belső szabályozásban rögzítik az ügyrend kötelező elemeit.
8.	A polgármesteri hivatal rendelkezik-e ellenőrzési nyomvonalal?	Az ellenőrzési nyomvonal, folyamatleírás a polgármesteri hivatal tevékenységeire vonatkozóan elkészült, és azt 2010. január 1-jét követően felülvizsgálták, aktualizálták. A szabályzat minta megtalálható a Pénzügyminisztérium Belső kontroll kézikönyv, 2010. 18. és a 19. számú mellékletében. A Bkr. 6. § (3) bekezdésében előírtak szerint a költségvetési szervezetje köteles elkészíteni és rendszeresen aktualizálni a költségvetési szerv ellenőrzési nyomvonalát, amely a költségvetési szerv működési folyamatainak szóveges vagy táblázatba foglalt vagy folyamatábrákkal szemléltetett leírása, amely tartalmazza különösen a felelősségi és információs szinteket és kapcsolatokat, irányítási és ellenőrzési folyamatokat, lehetővé téve azok nyomon követését és utólagos ellenőrzését.
Az információ és kommunikáció szabályozása és kialakítása (5. számú munkalap, kimutatás)		
9.	Az önkormányzat eleget tett-e az elektronikus közzétételi kötelezettségének?	Az Önkormányzat az Info tv. 33. § (1) és (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően, saját vagy közösen működtetett honlapon elektronikus formában bárki számára hozzáférhetően közzé tette az Info tv. 1. számú mellékletében felsoroltak közül legalább az éves költségvetését, a költségvetési beszámolóját, a Képviselő-testület rendeleteit.
10.	A polgármesteri hivatal rendelkezik-e iratkezelési szabályzattal?	A polgármesteri hivatal rendelkezik az Ltv. 10. § (1) bek. c) pontjában előírt iratkezelési szabályzattal.

A két kulcskontroll minősítése

A kulcskontrollok – teljesítésigazolás, érvényesítés – működésének értékelése megfelelőségi tesztek segítségével történt. A kontrollok működésének megfelelőségére vonatkozó következtetést az értékelő táblázatban elért súlyozott pontszám, továbbá az eredendő kockázat minősítésétől függően két vagy három kiadási jogcím alapján foglalmaztuk meg. Az értékeléshez alkalmazandó arányszámok kialakítását számítógépes program segítségével központilag az ellenőrzésben közreműködő informatikai támogató végezte az önkormányzatok által elektronikus úton megadott adatokból.

A minősítés automatizált, a megfelelőségi tesztek kitöltésével számítógépes program segítségével történik, melynek összefüggése:

Elérhető pontszám:	Elért súlyozott pontszám értékelése:
0-70	„gyenge”
71-90	„jó”
91-100	„kiváló”

- **„kiváló”** a kontrollok működése, ha megfelel a szabályozásoknak és a legmagasabb szintű elvárásoknak a működésbeli hibák megelőzése, feltárása és kijavítása tekintetében; amennyiben a kontrollok működésének megfelelőségét a helyszíni ellenőrzési munkalap értékelése alapján kiválónak minősítettük, azonban esetleges kisebb – az egységesen meghatározott követelményrendszerben foglalt 10%-ot el nem érő mértékű – hiányosságokat tárunk fel, az összességében kiváló minősítést alátámasztó pozitív megállapításon túl ezeket a hiányosságokat a jelentésben ismertetjük a javaslataink megalapozása érdekében;
- **„jó”** a kontrollok működésének megfelelősége, ha azok a megállapított kisebb (tolerálható mértékű) hiányosságok mellett kielégítik az elvárásokat a működésbeli hibák megelőzése, feltárása, és kijavítása tekintetében, a megállapított hiányosságok nem veszélyeztették a hibák megelőzését, feltárását és kijavítását, továbbá ismertetjük azokat a területeket is, ahol az előírt ellenőrzési, egyeztetési feladatokat nem végezték el;
- **„gyenge”** a kontrollok működése, ha a kontrollok működésében túl sok hiányosság fordul elő ahhoz, hogy megbízhatónak lehessen azokat minősíteni. Ismertetjük a jelentésben azokat a területeket, ahol az előírt ellenőrzési, egyeztetési feladatokat nem végezték el, amely hiányosságok a belső kontrollok megfelelőségének „gyenge” minősítését okozták.

A belső ellenőrzés szabályszerű működésének értékelése

A **belső ellenőrzés működését** a 2012. évben történt ellenőrzés tervezési és végrehajtási tevékenységének tapasztalatai alapján értékeljük a munkalapok (kimutatások) kérdéseire adott válaszok alapján, melynek megállapítása az elérhető és az elért pontokból az alábbi képlettel, **számítógépes program segítségével** történt:

$$\frac{\text{Elért pont}}{\text{Elérhető pont}} \times 100 = \dots\dots\%$$

A belső ellenőrzés működésének megfelelőségénél alkalmazandó minősítés:

- nem felelt meg 0-60%-ig;
- megfelelt 61-80%-ig;
- jól megfelelt 81% fölött.